

Bilaga 2

Skötselplan för naturreservatet Ekstakusten

1. Beskrivning av området

Allmänt

Ekstakusten har sedan 1967 varit ett naturreservat. Det består av ett naturskönt och lättillgängligt kustavsnitt som har ett betydande värde för friluftslivet. Reservatets naturvärden och geologiska värden är knutna till den gamla strandskogen och de tydliga strandvallarna av sten och sand. Hela kuststräckan består av tydliga strandvallar och har därför ett stort geologiskt värde. Reservatets naturvärden är knutna till strandvallar, strandskog och till bottenmiljöer. I vattnet utmed kusten finns bottnar med tångbälten som är viktiga föryngringsområden för fisk. Här finns även en pallkant som utgör födosökslokal för fisk och sjöfågel. Under perioden 2016-2018 har länsstyrelsen arbetat med att justera reservatets föreskrifter och utvidga reservatgränsen så att även vattenområdet inom 200 meter närmast kusten inkluderas i naturreservatet.

Denna skötselplan grundar sig på den ursprungliga planen, som fastställdes den 27 mars 1995. Justeringar har gjorts, framför allt i kapitlen som beskriver nuvarande förhållanden i reservatet och i de generella riktlinjerna för klapperstenstranden. Röjning av igenväxande buskvegetation och bekämpning av de invasiva arterna vejsel och vresros tillåts. Reservatet har utvidgats så att även vattenområdet utmed stranden är inkluderat.

Geologi

Hela kuststräckan präglas av vackert utformade strandvallar bestående av grus och sten. Strandvallarna återspeglar Östersjöns historiska utveckling från insjö till brackvattenshav och ger en förståelse av hur havsnivån har varierat efter inlandsisens

avsmältning. På några platser, bl. a. norr och söder om Skansudd, finns sandigare partier. Endast vid stranden på den västra sidan av Hammarudd går berggrunden i dagen.

Figur 1. Strandvallar i reservatet

Undervattensmiljö

Undervattensmiljön består av en grund, exponerad kuststräcka. Botten domineras av hårda substrat som block och berghäll. Fintrådiga alger och täta bestånd av snärjtång förekommer i södra och mellersta delen. I norra delen, där vågexponeringen är något svagare finns fina bestånd av blåstång. Vattenområdet bedöms ha höga naturvärden eftersom täta bestånd av snärjtång och blåstångsbälten utgör en viktig livsmiljö för livet i Östersjön. Botten saknar antropogen fysisk påverkan. Utmed kustlinjen finns en pallkant cirka 200 meter ut från stranden där den grunda strandnära botten stupar ner till djupare delar. Denna miljö bedöms utgöra ett viktigt födosöksområde för fisk och sjöfågel.

Växtlighet

Då jordtäckningen huvudsakligen består av sten och grövre grus är vegetationen genomgående fattig. Här finner man torrmarksväxter som fårsvingel, gulmåra, gul fetknopp, backglim, blåeld och kattfot. På de sandigare strandpartierna växer sandrör, sandsallat, saltarv och marviol. Strandmiljöerna håller rödlistade växtarter som ljus solvända, backtimjan, sanddådra och sandtimotej. En pågående igenväxning av tall och buskvegetation i zonen föranleder ett behov av röjning. De invasiva arterna vejknel och vresros förekommer i reservatet och ska bekämpas. Strax norr om Kronvalds fiskeläge finns ett litet bestånd av den fridlysta och hotade växten martorn. Längre in från havet, öster om kustvägen, vidtar en lågvuxen,

vindpinad barrskog som domineras av tall. Skogen håller ett flertal rödlistade arter av marksvampar. Skogsbrynet ut mot havet består av 3–4 meter höga, delvis mattformigt växande träd. Längre från stranden växer högre träd på 8–10 meter. Flertalet träd är över 100 år gamla. Reservatets rödlistade arter redovisas under punkt 11. Artlista.

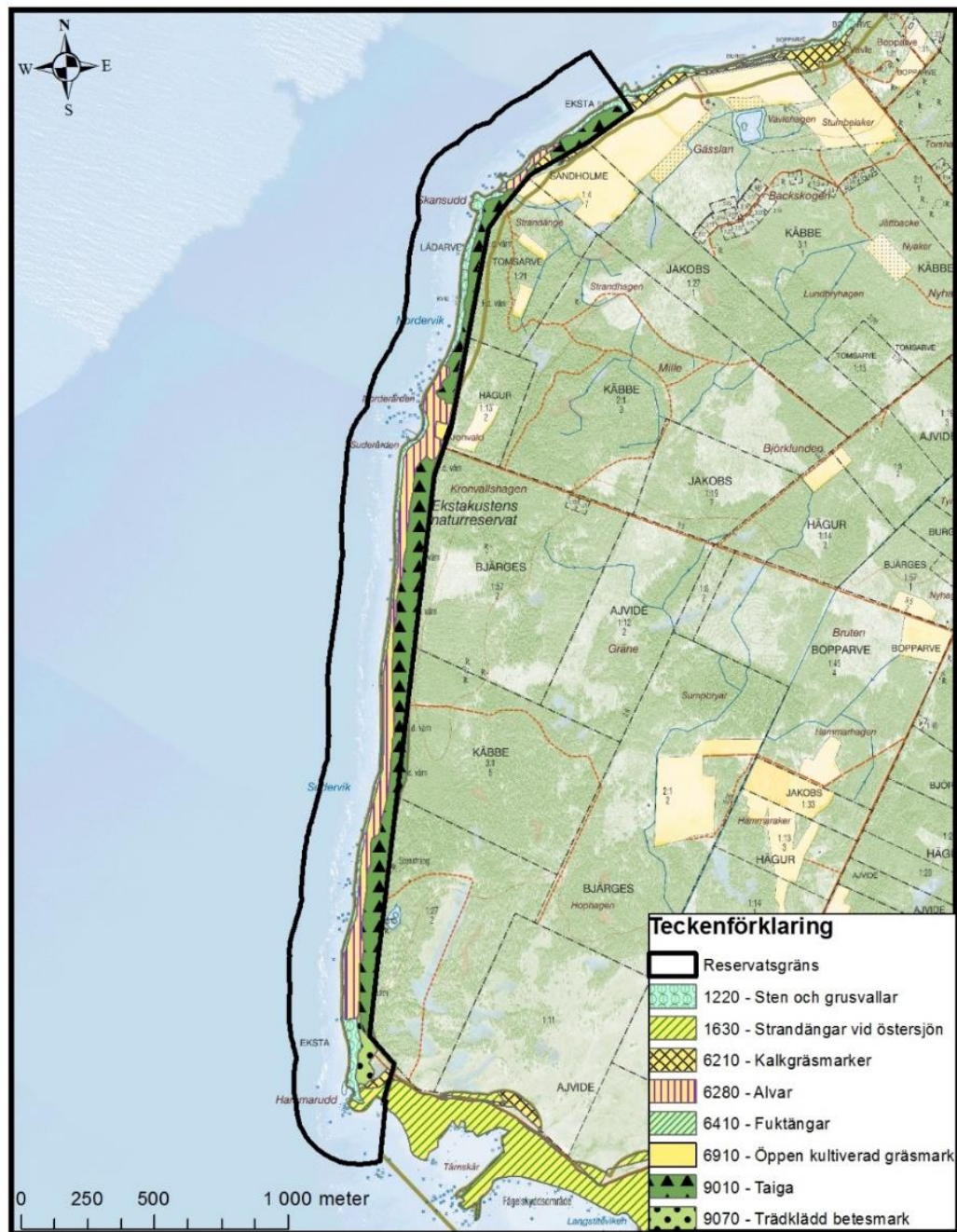
Figur 2. Vindpinad tallskog i reservatet

Ingående naturtyper

Reservatet domineras av naturtyperna sten- och grusvallar närmast havet och kalkbarrskog och taiga längre inåt land. Tabell 1 och kartan nedan visar ingående naturtyper enligt Natura 2000-klassningen.

Tabell 1. Naturtyper i Eksta naturreservat

Naturtyp	Naturtypskod Natura 2000
Sten och grusvallar	1220
Strandängar vid Östersjön	1630
Kalkgräsmarker	6210
Alvar	6280
Fuktängar	6410
Öppen kultiverad gräsmark	6910
Taiga	9010
Trädklädd betesmark	9070

Figur 3. Kartan visar fördelning av naturtyper i reservatet

Rödlistade arter

Reservatet har en hög dokumenterad förekomst av rödlistade arter. Kuststräckan är populär för fågelskådning och många av de arter som rapporterats är just fåglar. Reservatet hyser även ett flertal rödlistade växter knutna till kustmiljöer och svampar knutna till äldre skog. Under punkt 11. Artlista, redovisas de rödlistade arter som rapporterats i reservatet under de senaste 25 åren.

Markanvändning

Några kalavverkningar har inte skett i reservatet under 1900-talet. Sedan 1995 är det enligt reservatsföreskrifterna inte tillåtet att avverka skog i reservatet utan tillstånd av länsstyrelsen. Betesdrift förekommer på fastigheten Eksta Bjärges 1:27.

Befintliga byggnader och anläggningar

Kronvalds fiskeläge ligger i den mellersta delen av reservatet. Fiskeläget består av tio bodar samt en cirka 50 meter lång cementbrygga. I anslutning till fiskeläget finns en toalett. Två grillplatser finns i naturreservatet, en vid Tomsarve kvarn och en strax norr om Hammarsudd. I anslutning till grillplatserna finns vedförråd som fylls på av länsstyrelsen.

Cirka 300 meter nordost om Skansudd står en väderkvarn som tillhört Tomsarve gård. Kvarnen är byggd i sten med trätak. Inom reservatet finns även ett tiotal gamla värn.

Friluftsliv och sociala värden

Ekstakusten är ett mycket uppskattat och välbesökt utflyktsmål som bidrar positivt till besöksnäringen på Gotland. Under sommarsäsongen besöks reservatet flitigt av besökare med husvagn och husbil.

Från den kustväg som löper genom reservatet har man en enastående utsikt över havet i väster och de båda Karlsöarna. Den vackert öppna kuststräckan ger besökarna känsla av frihet med sin direkta kontakt med havet.

Figur 4. En av reservatets grillplatser med en beundransvärd utsikt över havet och Karlsöarna

Tillgänglighet

Genom att kustvägen mellan Djauvik och Langstiteviken löper genom hela reservatet kan alla delar lätt nås med motorfordon eller cykel. I reservatet finns fem parkeringsytor. Informationsskyltar som beskriver reservatet finns invid vägen där den går in i reservatet vid Skansudd och Hammarudd samt vid Kronvalds fiskeläge och Tomsarve kvarn.

Kulturhistoria och fornminnen

Kulturmiljön längs Ekstakusten visar den gotländska försvarshistorien under en period på flera hundra år, från Kronvalds skans från tidigt 1700-tal till värnen från andra världskriget.

På Skansudd i den nordligaste delen av reservatet ligger Kronvalds skans som utgörs av en cirka 130 meter lång, 4–6 meter bred och 1–1,5 meter hög vall av grus och sand. Anläggningen uppfördes under åren 1712–13.

Värnen från andra världskriget är registrerade i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister och länsstyrelsen har beslutat att fornlämningsförklara dem då de är en viktig del av Gotlands moderna försvarshistoria. Länsstyrelsen arbetar även

med att säkra upp några av värnen för att hindra olycksfall. Arbetet har skett i dialog med Kronvalds skifteslagsförening. På några av värnen finns sittbänkar i trä.

I den mellersta delen av reservatet ligger Kronvald, ett fiskeläge som i äldre tider var mycket större än vad det är i dag. Enligt sägnen var det vid denna plats som den danske kungen Valdemar Atterdag och hans här landsteg den 22 juni 1361. Fiskeläget har idag ett drygt tiotal bodar i bulsteknik eller resvirke. Bodarna är samlade i rader men ligger ganska utspridda över ett öppet område invid viken. Precis norr om bodarna finns en lysstång. Under 1900-talet blev förutsättningarna bättre i det närbelägna Djupvik i Eksta och fisket flyttades efter hand över dit.

Figur 5. Ett av de äldre värnen i reservatet

2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Disposition och skötsel av mark och vatten

ÖVERGRIPANDE MÅL

Det övergripande målet med reservatets skötsel är att bevara det öppna strandvallsområdet och den intilliggande lågvuxna vindtuktade strandskogen. Bottenmiljön ska skyddas mot åtgärder som kan medföra att den skadas. Områdets naturtyper ska ha en gynnsam bevarandestatus.

KLAPPERSTENSTRANDEN OCH STRANDVALLAR

Enligt reservatsföreskrifterna är det förbjudet att bedriva täkt av berg, sten, grus eller sand inom den del av strandzonen som inte kan tillföras nytt material genom havets vågor. För täkt inom den del av strandzonen som kan komma att tillföras material genom havets vågor krävs tillstånd av länsstyrelsen. Regleringen av täktverksamhet i reservatet är av yttersta vikt för att skydda klapperstenstranden och strandvallarna. Vid en tillståndsprövning ska aktuella förhållanden ligga till grund för att undvika erosion och bortfall av strandvallarna. Inför tillståndsgivning för täktverksamhet ska därför reservatets förvaltare rådfrågas och ett tillstånd ska innefatta mängd, plats och under vilken tidsperiod grus får tas. Det kan på vissa platser bli aktuellt med skyddsåtgärder i form av stenhinder för att skydda vegetation och strandvallar och för att hindra olovlig parkering.

SKOGSBRUK

Enligt reservatsföreskrifterna är det inte tillåtet att avverka eller gallra skog inom reservatet utan tillstånd av länsstyrelsen.

RÖJNING AV IGENVÄXANDE VEGETATION

En pågående igenväxning av tall och buskvegetation inom strandpartierna samt på Kronvalds skans föranleder ett behov av röjning. Även åtgärder för att bekämpa vresros och vejkسل ska vidtas.

UNDERVATTENSMILJÖ

För att vattenområdets naturvärden ska kvarstå finns i dagsläget inte något behov av ytterligare skötsel eller restriktioner utöver gällande regler i fiskelagstiftningen (som omfattar fiskelagen SFS 1993:787 och fiskeförordningen) och reservatsföreskrifterna. Om uppföljning och utvärdering i framtiden visar att

naturvärdena påverkats negativt ska skötseln och föreskrifterna ses över och anpassas till då rådande förhållanden.

Anordningar för besökare

ÖVERGRIPANDE MÅL

Det övergripande målet ska vara att naturreservatet nyttjas i sitt naturliga tillstånd. Utöver de anordningar som i dag finns i reservatet kommer inga speciella anordningar för friluftslivet att inrättas. Lämpliga åtgärder ska vidtas för att hindra att området förslits och skräpas ned. Sittbänkar på värn ska underhållas.

TILLGÄNGLIGHET

Inga förändringar är aktuella mot dagens förhållanden.

UNDERHÅLL AV KUSTVÄGEN

Region Gotland sköter underhållet av kustvägen. Detta bekostas delvis av statligt stöd från Trafikverket.

ELDNING/GRILLNING

Enligt reservatsföreskrifterna är det förbjudet för allmänheten att göra upp öppen eld inom reservatet annat än på särskilt iordningställd eldplats. Medförd grill eller fältkök får dock användas. Två iordningställda eldplatser med tillgång till ved finns i naturreservatet, en vid Tomsarve kvarn och en strax norr om Hammarsudd. Länsstyrelsen sköter eldplatserna och fyller på vedförråden. Genom att tillhandahålla ved minskar risken att besökarna tar ved från skogen i reservatet.

RENHÅLLNING

Reservatet städas regelbundet. På våren, inför sommarsäsongen utförs även en årlig strandstädning med fokus på skräp och avlägsnande av stenformationer som människor olovligt staplat upp.

Skyltar

Befintliga informationstavlor kommer att underhållas och bytas ut vid behov, utom skylten vid Tomsarve kvarn som ska tas ned. Invid de informationsskyltar som idag sitter vid vägen in i reservatet och vid reservatets parkeringsplatser ska tillägsskyltar som är läsbara från bil sättas upp som förtydligar reglerna för

parkering inom reservatet. Information om reservatet finns även på länsstyrelsens hemsida.

3. Utmärkning av reservatets gräns

Reservatsgränsen ska utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (Naturvårdsverkets handbok ”Att skylta skyddad natur”, s 88–101).

4. Bränder och brandbekämpning

Bränder inom naturreservatet ska släckas enligt gällande lagar. Släckningsarbete ska ske med försiktighet och i samråd med reservatsförvaltaren.

5. Jakt

Rätten till jakt inom reservatet inskränks inte av reservatsbeslutet.

6. Fiske

Rätten till fiske inom reservatet inskränks inte av reservatsbeslutet.

7. Förvaltning och tillsyn

Länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för förvaltningen av naturreservat i länet. Länsstyrelsen har ansvar för att skötseln i reservatet följer fastställd skötselplan. Länsstyrelsen har även den operativa tillsynen i naturreservat enligt 26 kap. miljöbalken. Det innebär att länsstyrelsen ska övervaka att föreskrifter samt eventuellt givna dispenser och tillstånd följs.

För att kunna se till att föreskrifterna följs ses ett behov av stärkt tillsyn. Särskilt gällande punkt 3, 4 och 6 i A-föreskrifterna samt punkt 1–4 i C-föreskrifterna.

8. Dokumentation och uppföljning

Dokumentation och övervakning skall ske i enlighet med det program som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport ”Uppföljning av skyddade områden i Sverige”. Länsstyrelsen ansvarar för dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder och har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av syften, bevarandemål samt gynnsam bevarandestatus.

9. Revidering av skötselplan

En översyn av skötselplanen bör göras inom 15 år för att bedöma behovet av en revidering av planen.

10. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Tabellen nedan visar en sammanfattning av de skötselåtgärder som är aktuella för Ekstakustens naturreservat.

Tabell 2. Tabellen visar skötselåtgärder. 1 är högst prioritet och 2 prioriteras lägre.

Åtgärd	Prioritet	Var (skötselområde)	Vem	Frekvens
Information på länsstyrelsens hemsida	1	Länsstyrelsens hemsida	Förvaltaren	Engångsåtgärd
Underhåll av eldplatser och fylla på vedförråd	2	Se bifogad karta	Förvaltaren	Återkommande vid behov
Underhåll av informationsskyltar samt kompletterande skyltning	1	Se bifogad karta	Förvaltaren	Återkommande vid behov
Strandstädning	2	Hela reservatet	Förvaltaren*	1 gång/år
Underhåll av kustvägen	2	Kustvägen	Region Gotland	Återkommande vid behov
Underhåll av sittbänkar	2	På äldre värn	Förvaltaren*	Återkommande vid behov
Placera ut stenar som skydd för känsliga arter och strandvallar mot fordon	1	Väster om vägen vid Kronvalds fiskeläge	Förvaltaren*	Engångsåtgärd
Röjning och underhåll av parkeringar	2	Se bifogad karta	Förvaltaren*	Vid behov
Röjning av sly och igenväxande vegetation i form av ung tall, buskvegetation	1	Kronvalds skans samt utmed stranden	Förvaltaren*	Återkommande vid behov
Bekämpning av vejktsel och vresros	1	Utmed stranden	Förvaltaren*	Återkommande vid behov

*Förvaltaren eller annan (t.ex. markägare) som förvaltaren tecknar avtal med.

11. Artlista

Förteckning över känd förekomst av rödlistade arter inom naturreservatet Ekstakusten presenteras i tabell 4 nedan. Förteckningen ska ses som exempel på arter som kan påträffas inom reservatet, d.v.s. den gör inte anspråk på att vara fullständig. Reservatet har ett stort antal rapporterade fågelarter. I tabellen redovisas endast observationer av rödlistade fågelarter inom kategorierna NT, VU och EN som häckat eller sökt föda i reservatet. Uppgifterna i tabellen är baserade på data från artportalen och från Gotlands Botaniska Förening.

Rödlistekategorier enligt den nationella rödlistan fastställd av Artdatabanken 2015.

Rödlistekategori:

- NT = nära hotad (near threatened)
- VU = sårbar (vulnerable)
- EN = starkt hotad (endangered)

Tabell 3. Några av de intressanta arter som påträffats i naturreservatet.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödlistekategori
Kärlväxter		
<i>Thymus serpyllum</i>	Backtimjan	NT
<i>Helianthemum nummularium</i> subsp. <i>nummularium</i>	Ljus solvända	NT
<i>Cirsium acaule</i>	Jordtistel	NT
<i>Goodyera repens</i>	Knärot	NT
<i>Anacamptis pyramidalis</i>	Salepsrot	NT
<i>Holosteum umbellatum</i>	Fågelarv	VU
<i>Camelina microcarpa</i>	Sanddådra	VU
<i>Bromopsis ramosa</i>	Skugglosta	VU
<i>Polygala comosa</i>	Toppjungfrulin	VU
<i>Phleum arenarium</i>	Sandtimotej	EN
<i>Eryngium maritimum</i>	Martorn	EN
Svampar		
<i>Hydnellum aurantiacum</i>	Orange taggsvamp	NT
<i>Phellodon niger</i>	Svart taggsvamp	NT
<i>Phellodon connatus</i>	Svartvit taggsvamp	NT
<i>Fistulina hepatica</i>	Oxtungssvamp	NT
<i>Tulostoma brumale</i>	Stjälkröksvamp	NT
<i>Cortinarius corrosus</i>	Bullspindling	VU

<i>Cortinarius atrovirens</i>	Svartgrön spindling	VU
<i>Hydnum albidum</i>	Vit taggsvamp	VU
<i>Hydnum auratile</i>	Brandtaggsvamp	VU
<i>Hygrophorus latitabundus</i>	Tallvaxskivling	VU
<i>Tricholoma ilkkae</i>		VU
<i>Sarcodon fennicus</i>	Bitter taggsvamp	VU
<i>Cortinarius haasii</i>	Gulsträngad fagerspindling	EN
<i>Sarcodon fuligineoviolaceus</i>	Lilaköttig taggsvamp	EN
<i>Ryggradslösa djur</i>		
<i>Anaglyptus mysticus</i>	Prydnadsbock	NT
<i>Triphosa dubitata</i>	Vägtornsmätare	NT
<i>Phengaris arion</i>	Svartfläckig blåvinge	NT
<i>Hesperia comma</i>	Silversmygare	NT
<i>Zygaena filipendulae</i>	Sexfläckig bastardsvärmare	NT
<i>Zygaena lonicerae</i>	Bredbrämrad bastardsvärmare	NT
<i>Hadena perplexa</i>	Gulbrunt nejlikfly	NT
<i>Phytometra viridaria</i>	Jungfrulinsfly	NT
<i>Coleophora lixella</i>	Sikelsäckmal	NT
<i>Selidosema brunnearia</i>	Hedmätare	NT
<i>Fåglar (födosök, stationär alt. häckande)</i>		
<i>Melanitta fusca</i>	Svärta	NT
<i>Cephus grylle</i>	Tobisgrissla	NT
<i>Larus fuscus</i>	Silltrut	NT
<i>Stercorarius parasiticus</i>	Kustlabb	NT
<i>Dryocopus martius martius</i>	Spillkråka	NT
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Svart rödstjärt	NT
<i>Anthus pratensis</i>	Ängspiplärka	NT
<i>Saxicola rubetra</i>	Buskskvätta	NT
<i>Alauda arvensis</i>	Sånglärka	NT
<i>Gavia stellata</i>	Smålom	NT
<i>Aythya marila</i>	Bergand	NT
<i>Arenaria interpres</i>	Roskarl	VU
<i>Larus argentatus</i>	Gråtrut	VU
<i>Thalasseus sandvicensis</i>	Kentsk tärna	VU
<i>Hydroprogne caspia</i>	Skräntärna	VU
<i>Sternula albifrons</i>	Smätärna	VU
<i>Chlidonias niger</i>	Svarttärna	VU
<i>Somateria mollissima</i>	Ejder	VU

<i>Anas querquedula</i>	Årta	VU
<i>Calidris pugnax</i>	Brushane	VU
<i>Numenius arquata</i>	Storspov	VU
<i>Delichon urbicum</i>	Hussvala	VU
<i>Apus apus</i>	Tornseglare	VU
<i>Emberiza citrinella</i>	Gulspurv	VU
<i>Sturnus vulgaris</i>	Stare	VU
<i>Regulus regulus</i>	Kungsfågel	VU

12. Källista

ArtDatabanken. 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

Artportalen, ArtDatabanken SLU.

Gotlands Botaniska Förening. 2017. Artnoteringar.

Länsstyrelsen i Gotlands län 1995. Ny gräns samt reviderade föreskrifter för naturreservatet Ekstakusten, Eksta socken, Gotlands kommun. Beslut med diarienummer 231-836-91.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Gotlands län.

Munthe, H., Hede J. E. & von Post, L. 1927. Beskrivning till kartbladet Hemse. – Sveriges Geologiska undersökning, ser Aa, nr 164.

Naturvårdsverket. 2003. Att skylta skyddad natur – en vägledning om skyltar, foldrar, vägvisning, gränsmarkering och Internet.

Naturvårdsverket. 2017. Nationell strategi för formellt skydd av skog.

Region Gotland. Bygg Gotland: Översiktsplan för Gotlands kommun 2010–2025. <http://www.gotland.se/ByggGotland>

Svantesson, S-I. 1978. Översiktlig naturinventering Geologi. Länsstyrelsen i Gotlands län.